

IQTISODIY SAMARADORLIK INDIKATORLARI

Samiyev Mirkamol Amridin o'g'li

*Samarqand iqtisodiyot va servis instituti "Iqtisodiyot nazaryasi" kafedrasi
assistenti*

samievmirkamol@gmail.com

Xamdamova Mushtariy Otabekovna

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

Buxgalteriya hisobi va menejment fakulteti talabasi

xamdamovamushtariy915@gmail.com

Anotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada iqtisodiy samaradorlik tushunchasi, uning mazmun-mohiyati hamda asosiy indikatorlari tahlil qilinadi. Shuningdek, mikro va makro darajadagi samaradorlik ko'rsatkichlari o'rtasidagi bog'liqlik ochib beriladi. Maqolada rentabellik, mehnat unumdorligi, kapital samaradorligi kabi asosiy indikatorlarning iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni yoritilib, ularni amaliyotda qo'llash masalalari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: iqtisodiy samaradorlik, indikatorlar, rentabellik, mehnat unumdorligi, kapital samaradorligi, YaIM, iqtisodiy tahlil.

Kirish

Zamonaviy iqtisodiyot sharoitida resurslardan oqilona foydalanish va yuqori natijalarga erishish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtai nazardan, iqtisodiy samaradorlikni baholash iqtisodiy subyektlar faoliyatining ajralmas qismi hisoblanadi. Samaradorlik indikatorlari iqtisodiy jarayonlarni chuqur tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash va istiqbolli rivojlanish yo'nalishlarini belgilash imkonini beradi.

Iqtisodiy samaradorlik tushunchasi

Iqtisodiy samaradorlik — bu ishlab chiqarish jarayonida sarflangan resurslar va erishilgan natijalar o'rtasidagi nisbatni ifodalaydi. U qanchalik kam resurs evaziga

ko'proq natija olinayotganini ko'rsatadi. Samaradorlikning oshishi iqtisodiy o'sish, raqobatbardoshlik va barqaror rivojlanishning asosiy omillaridan biridir.

Iqtisodiy samaradorlik indikatorlari

1. Rentabellik

Rentabellik korxonada faoliyatining foydalilik darajasini ifodalaydi. U foydaning umumiy xarajatlarga yoki investitsiyalarga nisbati orqali aniqlanadi. Rentabellikning yuqori bo'lishi korxonaning moliyaviy jihatdan barqarorligini ko'rsatadi.

2. Mehnat unumdorligi

Mehnat unumdorligi — bir ishchiga to'g'ri keladigan mahsulot yoki xizmat hajmi bilan belgilanadi. Bu indikator ishlab chiqarish samaradorligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Mehnat unumdorligi oshishi texnologik yangilanishlar va malakali ishchi kuchi bilan bevosita bog'liq.

3. Kapital samaradorligi

Kapital samaradorligi ishlab chiqarishga jalb qilingan asosiy vositalarning daromad keltirish darajasini ifodalaydi. Bu ko'rsatkich investitsiya siyosatini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega.

4. Xarajatlar samaradorligi

Xarajatlar samaradorligi ishlab chiqarish xarajatlari va yakuniy natijalar o'rtasidagi nisbatni ko'rsatadi. Tannarxni kamaytirish orqali samaradorlikni oshirish mumkin.

5. Makroiqtisodiy indikatorlar

Makro darajada iqtisodiy samaradorlikni baholashda quyidagi ko'rsatkichlar muhim hisoblanadi:

- Yalpi ichki mahsulot (YaIM)
- Inflyatsiya darajasi
- Bandlik darajasi
- Investitsiya hajmi

Ushbu indikatorlar mamlakat iqtisodiyotining umumiy holatini va rivojlanish darajasini aniqlashga yordam beradi.

Tahlil va muhokama

Iqtisodiy samaradorlik indikatorlari o‘zaro bog‘liq holda amal qiladi. Masalan, mehnat unumdorligining oshishi ishlab chiqarish hajmini ko‘paytiradi, bu esa rentabellikning ortishiga olib keladi. Shu bilan birga, kapitaldan samarali foydalanish investitsiyalarning tezroq qaytishini ta‘minlaydi.

Zamonaviy iqtisodiyotda raqamlashtirish, innovatsiyalar va boshqaruv samaradorligi ushbu indikatorlarga sezilarli ta‘sir ko‘rsatmoqda. Shuning uchun iqtisodiy samaradorlikni oshirishda texnologik yangiliklarni joriy etish muhim ahamiyatga ega.

Xulosa

Iqtisodiy samaradorlik indikatorlari iqtisodiy faoliyat natijadorligini baholashda muhim vosita hisoblanadi. Ular yordamida resurslardan foydalanish darajasi, ishlab chiqarish samaradorligi va iqtisodiy rivojlanish istiqbollari aniqlanadi. Samaradorlikni oshirish uchun zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, mehnat unumdorligini oshirish va investitsiya siyosatini takomillashtirish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Karimov I.A. *O‘zbekiston iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirish yo‘lida.* – Toshkent: O‘zbekiston, 2016.
2. Abdullayev Yo., Qodirov A. *Iqtisodiyot nazariyasi.* – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
3. Samuelson P.A., Nordhaus W.D. *Economics.* – New York: McGraw-Hill Education, 2010.
4. Mankiw N.G. *Principles of Economics.* – Boston: Cengage Learning, 2021.
5. Todaro M.P., Smith S.C. *Economic Development.* – Boston: Pearson Education, 2015.
6. O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi ma‘lumotlari.
7. Jahon banki (World Bank) rasmiy hisobotlari va statistik bazalari.
8. Xalqaro valyuta jamg‘armasi (IMF) iqtisodiy tahlil materiallari.
9. Krugman P., Wells R. *Macroeconomics.* – New York: Worth Publishers, 2018.
10. Blanchard O. *Macroeconomics.* – Boston: Pearson, 2017.